BOSHLANG‘ICH SINF O‘QUVCHILARINI MILLIY QADRIYATLAR RUHIDA TARBIYALASHNING PEDAGOGIK ASOSLARI

Fayzullayeva Salama Qo‘chqorali qizi
Guliston davlat pedagogika instituti talabasi

Annotatsiya: Ushbu tadqiqot ishi boshlang‘ich sinf o‘quvchilari ma’naviy dunyoqarashini shakllantirishda milliy qadriyatlarning o‘rni va ahamiyatini keng ko‘lamda yoritib beradi. Maqolada yosh avlodni vatanparvarlik, milliy urf-odatlar, an’analar va ajdodlar merosiga hurmat ruhida tarbiyalashning zamonaviy metodikasi hamda uning psixologik asoslari tahlil qilingan.

Kalit so‘zlar: Boshlang‘ich ta’lim, milliy qadriyat, ma’naviy tarbiya, vatanparvarlik, urf-odat, metodika, komil inson, ma’naviy meros, xalq pedagogikasi, AKT, interfaol usullar, ma’naviy immunitet.

Аннотация: Данная исследовательская работа широко освещает роль и значение национальных ценностей в формировании духовного мировоззрения учащихся начальных классов. В статье анализируются современные методики и психологические основы воспитания подрастающего поколения в духе патриотизма, уважения к национальным обычаям, традициям и наследию предков.

Ключевые слова: Начальное образование, национальные ценности, духовное воспитание, патриотизм, обычай, методика, гармонично развитая

личность, духовное наследие, народная педагогика, ИКТ, интерактивные методы, духовный иммунитет.

Abstract: This research work highlights the role and significance of national values in shaping the spiritual outlook of primary school students. The article analyzes modern methodologies and psychological foundations for raising the younger generation in the spirit of patriotism and respect for national customs, traditions, and ancestral heritage.

Keywords: Primary education, national values, spiritual education, patriotism, custom, methodology, perfect human being, spiritual heritage, folk pedagogy, ICT, interactive methods, spiritual immunity.

Bugungi kunda jahon miqyosida kechayotgan shiddatli globallashuv va axborot xurujlari jarayonlari yosh avlod tarbiyasiga tubdan yangicha yondashuvni talab etmoqda. O‘zbekiston Respublikasida ta’lim-tarbiya tizimini isloh qilish, yoshlarni milliy va umuminsoniy qadriyatlar ruhida voyaga yetkazish davlat siyosatining eng ustuvor yo‘nalishlaridan biri bo‘lib qolmoqda. Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev ta’kidlaganidek, "Milliy o‘zlikni anglash, vatanni sevish, ajdodlar merosini asrab-avaylash – bu bizning eng katta boyligimizdir". Ayniqsa, boshlang‘ich sinf o‘quvchilari (1-4-sinflar) shaxs sifatida shakllanayotgan, dunyoqarashi va xarakteri poydevori qurilayotgan eng nozik va qabul qiluvchi davrni boshdan kechiradilar. Shu sababli, milliy qadriyatlarni ularning ongiga tizimli ravishda singdirish aynan shu davrda boshlanishi va uzviy davom ettirilishi lozim. Ma’naviy tarbiya o‘quvchining nafaqat bilimli, balki odobli, vatanparvar va millatiga sadoqatli bo‘lib yetishishini ta’minlaydi.

Milliy qadriyatlarning pedagogik ahamiyati. Milliy qadriyatlar – xalqimizning asrlar davomida shakllangan ma’naviy xazinasi, uning turmush tarzi, an’analari, tili, dini va axloqiy mezonlari yig‘indisidir. Xalq pedagogikasi namunalari bo‘lmish ertaklar, dostonlar, maqollar va matallar boshlang‘ich sinf o‘quvchilari uchun eng tushunarli va ta’sirchan tarbiya vositasi hisoblanadi. Pedagogik jarayonda quyidagi qadriyatlarga alohida urg‘u berish lozim:

1. Kattalarga hurmat va kichiklarga izzat – o‘zbekona odobning asosi;
2. Mehmondo‘stlik va bag‘rikenglik – milliy mentalitetimizning o‘ziga xosligi;
3. Mehnatsevarlik, halollik va saxiylik – shaxsiy kamolot mezonlari;
4. Vatanga sadoqat va ajdodlar xotirasini e'zozlash.

Ushbu qadriyatlar bolaning ijtimoiy muhitda o‘zini tutishi, tengdoshlari bilan muloqoti va davlatga bo‘lgan munosabatini belgilab beradi.

Zamonaviy o‘qitish metodlari va AKT integratsiyasi. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarini tarbiyalashda faqat quruq nasihat yoki ma’ruza bilan cheklanib qolish kutilgan natijani bermaydi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar darsni qiziqarli va esda qolarli qilish imkonini beradi. Xususan, informatika, tarbiya va ona tili darslarida multimediya vositalaridan foydalanish o‘quvchi diqqatini tortishning eng samarali yo‘lidir. Masalan, milliy qahramonlar (Alpomish, To‘maris, Jaloliddin Manguberdi, Amir Temur) hayoti haqidagi animatsion roliklar yoki interfaol kvest-o‘yinlar bolalarda jasorat tuyg‘usini uyg‘otadi. "Story Dice" (hikoya to‘plari) metodini milliy ertaklar asosida qo‘llash orqali bolalarning nutqini va mantiqiy fikrlashini rivojlantirish bilan

birga, ularni milliy ruhda tarbiyalash mumkin. Shuningdek, axborot texnologiyalari orqali virtual muzeylarga sayohatlar tashkil etish bolalarning tarixiy merosga bo‘lgan qiziqishini orttiradi.

"Oila-mahalla-maktab" hamkorligi tizimi. Tarbiya jarayoni faqat maktab devorlari bilan cheklanib qolmasligi shart. O‘quvchining darsda olgan ma’naviy bilimlari oiladagi muhit bilan mustahkamlanishi lozim. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, ota-onasi milliy urf-odatlarga rioya qiladigan xonadon farzandlarida "ma’naviy immunitet" kuchliroq bo‘ladi. Mahalla tizimi esa bolaga jamoat ichida o‘zini tutish, qo‘shnichilik haqqi va umumiy mulkni asrash kabi qoidalarni o‘rgatadi. Maktab o‘z navbatida ota-onalar bilan muntazam muloqotda bo‘lib, "Ajdodlar o‘giti – amalimizda", "Mening oilam – mening faxrim" kabi ma’naviy-ma’rifiy tadbirlarni hamkorlikda o‘tkazishi zarur. Bunday uch tomonlama hamkorlik yosh avlodni yot g‘oyalar ta’siridan himoya qilishda qalqon vazifasini o‘taydi.

Tadqiqot metodologiyasi va amaliy natijalar. Mazkur tezis doirasida Jizzax viloyati Zomin tumanidagi bir qator umumta’lim maktablarining boshlang‘ich sinflarida kuzatish va so‘rovnomalar o‘tkazildi. Tadqiqot jarayonida "Interfaol tarbiya" moduli sinovdan o‘tkazildi. Ushbu modul doirasida darslar milliy naqshlar, xalq o‘yinlari va maqollar zanjiri asosida tashkil etildi. Natijada, o‘quvchilarning milliy tarixga bo‘lgan qiziqishi 35% ga, odob-axloq qoidalarini amalda qo‘llash darajasi esa 28% ga oshganligi kuzatildi. Bolalarning nutq boyligi milliy iboralar va hikmatli so‘zlar hisobiga kengaydi. Bu esa boshlang‘ich sinfdanoq milliy qadriyatlarni fanlararo bog‘liqlikda o‘qitishning qanchalik samarali ekanligini isbotlaydi.

Xulosa qilib aytganda. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarini milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalash – bu davlatimizning porloq kelajagini ta’minlovchi strategik vazifadir. Ushbu jarayonning muvaffaqiyati har bir pedagogning o‘z kasbiga bo‘lgan sadoqati va o‘quvchi shaxsiga bo‘lgan hurmatiga bog‘liq. Tezis xulosasi sifatida quyidagi tavsiyalar ilgari suriladi:

1. Darsliklardagi mavzularni milliy qahramonlar va tarixiy shaxslar hayoti bilan yanada boyitish;
2. Axborot texnologiyalari imkoniyatlaridan foydalanib, milliy qadriyatlarni targ‘ib qiluvchi mobil ilovalar va elektron o‘yinlar yaratish;
3. Maktablarda "Milliy qadriyatlar burchagi"ni zamonaviy interaktiv ko‘rinishga keltirish;
4. Pedagoglar uchun milliy tarbiya metodikasi bo‘yicha doimiy malaka oshirish kurslarini tashkil etish.

Xalqimizning buyuk o‘tmishi va boy madaniy merosi yoshlarimiz uchun cheksiz g‘urur va ilhom manbai bo‘lib xizmat qilishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. O‘zbekiston Respublikasining "Ta’lim to‘g‘risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
2. Mirziyoyev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo‘limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko‘taramiz. – Toshkent: O‘zbekiston, 2017.
3. Boshlang‘ich ta’lim konsepsiyasi. – Toshkent, 2021.

4. Azizxo‘jayeva N.N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent: Fan, 2006.

5. Karimov I.A. Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma’naviyat, 2008.

6. Mavlonova R., To‘rayeva O., Xoliqberdiyev K. Pedagogika. – Toshkent: O‘qituvchi, 2001.

7. Yusupov E. Ma’naviyat asoslari. – Toshkent: Universitet, 1999.

8. Ziyomuhammadov B. Pedagogika. – Toshkent: Turon-iqbol, 2000.